

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/92/2024
Identifikačné číslo spisu:	1110216962
Dátum vydania rozhodnutia:	19.11.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Martin Holíč
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:1110216962.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ N.. P. B., narodenej XX. T. XXXX, Z., O..R.. T. XXX/XX, 2/ Q. L., narodenej XX. U. XXXX, X., G. XXXX/XX, 3/ Y.B. B., narodeného XX. C. XXXX, I., P. XXXX/XX, všetkých právne zastúpených spoločnosťou Prosman a Pavlovič advokátska kancelária, s.r.o., Trnava, Hlavná 31, IČO: 36 865 281, proti žalovaným 1/ G. X., narodenej XX. Y. XXXX, X., X. XXX/XX, 2/ Q. T., narodenej XX. Y. XXXX, X., X. XX, 3/ T.. Z. O., narodenej XX. T. XXXX, X., W. XX, všetkým právne zastúpeným advokátom JUDr. Petrom Arendackým, Železniarska 13, Bratislava, o určenie neplatnosti závetov a listiny o vydedení, vedenom pôvodne na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 8C/56/2010, aktuálne na Mestskom súde Bratislava IV pod sp. zn. B1-8C/56/2010, o dovolaní žalovaných proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 31. januára 2024 sp. zn. 5Co/107/2023, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 31. januára 2024 sp. zn. 5Co/107/2023 v časti výroku, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku IV. o určení, že majetok, ktorý ku dňu smrti dňa XX. XX. XXXX vlastnila poručiťka H. X., je predmetom dedičstva zákonných dedičov, ako aj vo výroku o náhrade trov konania, a rozsudok Okresného súdu Bratislava I z 27. júla 2021 sp. zn. 8C/56/2010 vo výroku IV. a vo výroku V. z r u š u j e a vec vracia v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie Mestskému súdu Bratislava IV.

Vo zvyšnej časti dovolanie o d m i e t a.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava I (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 27. júla 2021 č. k. 8C/56/2010-854 vo výroku I. určil, že závet poručiťky H. X., nar. XX. XX. XXXX, ktorá zomrela XX. XX. XXXX (ďalej len "poručiťka H. X.") napísaný jej vlastnou rukou dňa 12. 09. 2008, je neplatný, vo výroku II. určil, že závet poručiťky H. X. napísaný jej vlastnou rukou dňa 02. 04. 2008 a listina o vydedení napísaná jej vlastnou rukou dňa 02. 04. 2008, sú neplatné, vo výroku III. určil, že závet poručiťky H. X. dňa 26. 02. 2008, napísaný jej vlastnou rukou formou notárskej zápisnice č. N 829/2008, Nz 7988/2008, NCRza 1148/2008, NCRls 7923 T.. O. U., notárskou kandidátkou Mgr. Tomáša Leškovského, notára, Záhradnícka č. 6, Bratislava, je neplatný, vo výroku IV. určil, že majetok,

ktorý ku dňu smrti dňa XX. XX. XXXX, vlastnila poručiťka H. X., je predmetom dedičstva zákonných dedičov, vo výroku V. žalobcom priznal právo na náhradu trov konania v rozsahu 100%.

1.1. Súd prvej inštancie svoje rozhodnutie odôvodnil použitím ust. § 34, § 37 ods. 1, 2, 3, § 38 ods. 1, 2, § 39, § 460 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“), ust. § 137 písm. c) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), konštatoval, že predmetom sporu je určovacia žaloba, v zmysle ktorej súd posúdil platnosti závetov poručiťky, či tieto v čase ich spísania boli alebo neboli ako právne úkony uzatvorené osobou, ktorá konala slobodne, bez nátlaku a osobou v duševnej poruche, ktorá ju robí na tento právny úkon neschopnou. Žalobcovia naliehavý právny záujem v konaní osvedčili, podanou žalobou sa domáhajú určenia neplatnosti právnych úkonov poručiťky H. X., sú zákonnými dedičmi po poručiťke v tretej skupine, v zmysle § 475 ods. 2 OZ, sú deťmi súrodenca poručiťky - nebohého Y. B.. Oprávnenosť zákonných dedičov žalobcovia 1/ až 3/ preukazovali obsahom osvedčenia o dedičstve, ktoré bolo vydané vo Zvolene v konaní sp. zn. D 1381/97 Dnot 254/97 súdnou komisárkou JUDr. Želmírou Boborovou dňa 04. 08. 1998.

1.2. Záver znaleckého posudku č. 87/2015, že psychický stav poručiťky v čase spísania závetov dňa 26. 02. 2008, 02. 04. 2008 a 12. 09. 2008 jej umožňoval vykonávať právne úkony, bol spochybnený vyjadreniami žalobcov, ktorí na podporu svojich tvorení predložili súdu súkromné znalecké posudky č. 4/2017 a č. 33/2017, z ktorých záverov vyplynulo, že duševný stav poručiťky H. X. v dňoch 26. 02. 2008, 02. 04. 2008 a 12. 09. 2008 bol hrubo narušený viacročným priebehom vaskulárnej demencie. Súd prvej inštancie sa vzhľadom na rozsiahle skúmanie duševného stavu poručiťky stotožnil so záverom Ústavom pre znaleckú činnosť v Psychológii a Psychiatrii, spol. s r.o. v znaleckom posudku č. 29/2018, ktorý bol potvrdený aj výsluchom znalkýň, ktoré sa podieľali na jeho vypracovaní. Súd prvej inštancie ustálil, že závet poručiťky sú neplatné z dôvodu, že poručiťka trpela v čase ich spísania duševnou chorobou, ktorá ju robila na tieto právne úkony nespôsobilou. Poručiťka trpela vaskulárnou demenciou, resp. zmiešanou demenciou (Alzheimerovou a vaskulárnou), pri ktorej dochádza k zhoršeniu intelektových, pamäťových a kognitívnych funkcií pacienta, ochorenie znižuje vôľové schopnosti pacienta a tieto môžu byť ovplyvnené vo všetkých fázach vôľového konania, najmä v uvedení pohnutky, rozhodovaní, ako aj v realizácii rozhodnutia. Nález CT mozgu poručiťky zo dňa 08. 10. 2007 podľa záverov znaleckého posudku zodpovedal diagnóze vaskulárnej, resp. zmiešanej demencie. Zo záveru znaleckého posudku taktiež vyplýva, že zhoršenie orientácie v čase a priestore poručiťky H. X., porucha jej kognitívnych funkcií, najmä pamäte, halucinácie, agresia a iné poruchy boli už popísané aj v psychiatrických správach z vyšetrení vykonaných T.. L. zo dňa 13. 07. 2008 a T.. K. zo dňa 27. 07. 2008. Obsah a opis týchto vyšetrení poručiťky zapadá do obrazu záverov diagnózy demencia vaskulárna s tranzitórnymi stavmi zmätenosti, pričom T.. K. popísal dementný syndróm s poruchami správania a nekludom a prechodnými stavmi zmätenosti, čo rovnako zapadá do obrazu záverov diagnózy demencia vaskulárna, tranzitórne stavy zmätenosti nasadajúce na demenciu. Zo znaleckého posudku je zrejmé, že u poručiťky boli prítomné tranzitórne stavy zmätenosti, dezorientácia (minimálne časom), pomalšie psychomotorické tempo, poruchy vnímania - zrkovité ilúzie a halucinácie, pomalšie myslenie, subdepresívna nálada, poruchy pamäti, vyžadujúce pomoc druhej osoby, a iné. Tieto závery vyplývali aj zo správ z vyšetrení poručiťky T.. H.. V znaleckom posudku bolo konštatované, že u poručiťky H. X. sa pravdepodobne jednalo o demenciu stredne ťažkého stupňa, pričom pre vaskulárnu demenciu je typické kolísanie stavu. Na celkový obraz zdravotného stavu poručiťky mohli vplývať abúzus alkoholu, užívanie liekov, telesné ochorenia, stavy zmätenosti, starostlivosť a správanie sa okolia voči poručiťke. Podľa znaleckého posudku choroba poručiťky jednoznačne ovplyvňovala kognitívne funkcie poručiťky pravdepodobne už od roku 2007, a to negatívne. Medzi úkony, ktoré nebola schopná poručiťka s vysokou pravdepodobnosťou vykonávať samostatne, patrili jednoduché právne úkony, právne úkony abstraktné ako sú prevody nehnuteľností alebo prenechanie majetku pre prípad smrti iným osobám, zložité právne úkony. V roku 2008, minimálne po dátumoch psychiatrických vyšetrení z dní 13. 07. a 27. 07. 2008 nebola poručiťka H. X. schopná prejaviť dostatočne jasnú vôľu, ktorou by deklarovala jej vlastný zamýšľaný cieľ previesť vlastnícke právo k nehnuteľnostiam a prenechať celý svoj majetok iným osobám v prípade smrti. Pravdepodobne už od smrti manžela poručiťky H. X., odo dňa 30. 03. 2007 bola poručiťka podozrievavá a zmätená. Ak už v roku 2007 bolo CT mozgu s nálezom identickým ako v roku 2008, je pravdepodobné, že demencia sa vyvíjala už v roku 2007, čo by znamenalo, že na konci roka 2007, vzhľadom na duševnú poruchu, nebola poručiťka H. X. schopná plne ovládať svoje konanie, pochopiť jeho zmysel a následky vo vzťahu k abstraktným

právnym úkonom ako sú prevody vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalovaných rozsudkom z 31. januára 2024 sp. zn. 5Co/107/2023 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žalobcom priznal voči žalovaným nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. S poukazom na § 387 ods. 2 CSP, prihliadajúc na obsah súdneho spisu a z neho vyplývajúci skutkový stav sa odvolací súd, nezistiac v procesnom postupe súdu prvej inštancie žiadne vady, v celom rozsahu po skutkovej a právnej stránke stotožnil s dôvodmi jeho rozsudku.

2.1. Odvolací súd poukázal na to, že súd prvej inštancie sa otázkou prípustnosti určovacej žaloby dostatočne a správne zaoberal a vyslovil, že žalobcovia naliehavý právny záujem v konaní osvedčili, keď podanou žalobou sa domáhajú určenia neplatnosti právnych úkonov poručiťky H. X.. Posúdenie zdravotného stavu poručiťky bolo výsostne odbornou otázkou, s potrebnou znalosťou medicíny a potrebou nariadenia v konaní vypracovania znaleckého dokazovania znalcom z odboru Zdravotníctvo a farmácia, odvetvie Psychiatria. Záver znaleckého posudku č. 29/2018 bol potvrdený výsluchom znalkyň, ktoré sa podieľali na jeho vypravovaní, tieto závery boli zhodné so závermi aj súkromných znaleckých posudkov predloženými počas konania žalobcami a to 4/2017 a 33/2017 vypracované T.. W. T.. Znalecký posudok č. 29/2018 zastrešil pôvodné znalecké posudky aj tie s rozdielnymi závermi, pričom odstránil nejasnosti a pochybnosti o duševnom stave poručiťky H. X. v rozhodujúcom čase spisovania závetov, a zároveň zodpovedal všetky relevantné otázky týkajúce sa duševného stavu poručiťky H. X. v posudzovanom čase a to dostatočným spôsobom a na základe skutkového stavu, ktorý mal k dispozícii. Z uvedeného dôvodu súd prvej inštancie správne určil, že predmetné závery sú neplatné z dôvodu, že poručiťka trpela v čase ich spisania duševnou chorobou, ktorá ju robila na tieto právne úkony nespôsobilou. Odvolací súd zdôraznil, že napriek ťažkej úlohe znalca posúdiť otázky duševného stavu poručiťky, ak je súdom ustanovený, musí dať odpovede na otázky nastolené súdom ak je to čo i len trochu možné (na základe dostatočne zisteného skutkového stavu nech je akokoľvek komplikovaný - napríklad nedostatok zdravotnej dokumentácie nedostupnej náhodou či úmyselne), pretože jedine znalec môže dať na tieto odborné otázky odpovede. Súd prvej inštancie s potrebnou dôslednosťou posudzoval jednotlivé znalecké posudky, či už vo forme listinného dôkazu - odborného posudku, lekárskeho vyšetrenia, či ako odborného znaleckého posudku znalca či ústavu ustanoveného súdom a správne vychádzal z ich záverov, ak tieto závery boli zhodné vo väčšine prípadov, pretože nie je účelné a ani hospodárne dávať vypracovávať ďalšie znalecké posudky pre nespokojnosť s ich závermi stranami sporu, ktorí nie sú v problematike posudzovanej znalcami odborníkmi a ich námietky sú len laickými domnienkami. V prípade že žalovaní nesúhlasili so závermi namietaných znaleckých posudkov, a zároveň súd prvej inštancie nevidel potrebu ďalšieho odborného dokazovania, nič im nebránilo dať si vyhotoviť nový súkromný znalecký posudok, a tak posunúť ich námietky do roviny odbornej. K námietke žalovaných, že ak sa má znalec zodpovedne vyjadriť o zdravotnom stave vyšetrovaného, musí mať náležite zistený skutkový stav veci, aby pri podaní posudku mohol prihliadnuť ku všetkým skutočnostiam, ktoré vyšli v konaní najavo, odvolací súd uviedol, že skutkový stav zistený a ustálený súdom prvej inštancie bol v dostatočnej miere. Znalec len porovnáva výsledky svojich odborných záverov so skutkovým stavom zachyteným v spise a tento skutkový stav mu dokrešľuje celú anamnézu a doplnia výsledky jeho šetrenia, tak aby korešpondoval s jeho celkovým záverom. Znalec sa neoboznamuje s vyhodnotením skutkového stavu, pravdivosti jednotlivých skutkových zistení, pretože toto robí celkom na záver súd vo svojom záverečnom rozhodnutí práve aj na základe znaleckých posudkov.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali žalovaní (ďalej aj „dovolatelia“) dovolanie, ktorým sa domáhali, aby dovolací súd zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie, uplatniac si náhradu trov konania. Prípustnosť a dôvodnosť dovolania vyvodzovali z ustanovenia § 420 písm. a) a f), § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP.

3.1. Podľa názoru dovolateľov mali súdy v danej veci posudzovať prípustnosť určovacej žaloby podľa kritérií stanovených v § 137 CSP vo vzťahu k žalobou uplatnenému petitu na určenie neplatnosti závetov a listiny o vydedení ako prejudiciálnu otázku (§ 194 CSP). Predmetom sporu je platnosť závetov a listiny o vydedení, čo nie sú výlučne právne otázky (§ 137 písm. c) CSP), pri ktorých je možné vec posúdiť, ak žalobcom svedčí naliehavý právny záujem, ale ide o zložené právne skutočnosti (§ 137 písm. d)

CSP), ktoré môžu byť predmetom sporu iba v prípade, ak tak ustanovuje osobitný predpis. Už samotná skutočnosť, že odvolací súd pri svojom rozhodovaní posudzoval otázku naliehavého právneho záujmu žalobcov (ods. 7) robí rozhodnutie arbitrárnym a nepreskúmateľným, pretože je zrejmé, že odvolací súd na vec aplikoval celkom nesprávne ustanovenie právnych predpisov (a to vo vzťahu k jednej z kľúčových otázok, ktorou je samotná prípustnosť žaloby). Posudzovanie platnosti závetu je právnou skutočnosťou, na posúdenie ktorej je oprávnený súd v dedičskom konaní (mimosporovom konaní). V sporovom konaní sa posudzujú iba sporné skutočnosti, na základe ktorých potom je možné v dedičskom konaní posúdiť či závet je platný alebo nie. Petitom žaloby podľa § 194 CSP preto nemá byť určenie platnosti alebo neplatnosti závetov a listiny o vydedení, pretože tieto otázky je oprávnený vyriešiť (má právomoc riešiť) iba súd v dedičskom konaní. V bode IV. výroku rozsudku súd prvej inštancie určil, že majetok, ktorý ku dňu smrti dňa 06. 02. 2009, vlastnila poručiiteľka H. X., je predmetom dedičstva zákonných dedičov. V odôvodnení rozsudku chýba akákoľvek zmienka o tom, ako súd posudzoval právny záujem na takomto výroku, o aký konkrétne majetok ide a na základe akých právnych predpisov žalobe vyhovel. Rovnaké konštatovanie platí aj pre odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu. Rozsudky súdov v tejto otázke sú absolútne nepreskúmateľné a sú arbitrárne.

3.2. Odvolací súd sa musí v odôvodnení vysporiadať s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní, čo nespĺnil. Žalované v odvolaní nehodnotili znalecké posudky z hľadiska ich odbornosti, ale poukazovali na skutočnosti, ktoré spochybňujú závery. Z tohto hľadiska sa však odvolací súd s ich argumentáciou nevysporiadal. Nakoľko neplatnosť právneho úkonu podľa § 38 ods. 2 OZ vyžaduje bezpečné zistenie, že účastník právneho úkonu nedokáže posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládnuť, je vylúčené robiť záver o konaní v duševnej poruche na základe pravdepodobnosti, či za skutkových okolností, ktoré i napriek dôkaznej verifikácii súdu v zmysle § 191 CSP neumožňujú urobiť v uvedenom smere celkom jednoznačný skutkový záver, na ktorý by bolo možné aplikovať ustanovenie § 38 ods. 2 OZ. Akokoľvek esenciálnym dôkazným podkladom v konaní, v ktorom je posudzované, či predmetné právne konanie fyzickej osoby bolo urobené v duševnej poruche alebo nie, je znalecký posudok z príslušného oboru, nezbavuje to ešte súd povinností, aby sa pri hodnotení dôkazov v zmysle § 191 CSP zaoberal úplnosťou a presvedčivosťou spracovaného posudku a tento dôkazný prostriedok spôsobom predpokladaným v ustanovení § 191 CSP hodnotil s ďalšími dôkaznými prostriedkami s prihliadnutím ku všetkému, čo vyšlo za konania najavo, vrátane toho, čo uviedli účastníci. Tento postup požadovaný rozhodovacou praxou súdov v danej veci nebol súdom prvej inštancie ani súdom odvolacím dodržaný. Odvolací súd nepoukázal ani na jeden bod odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie, v ktorom by súd hodnotil znalecké posudky s ďalšími dôkaznými prostriedkami obsiahnutými v spise s prihliadnutím ku všetkému, čo vyšlo za konania najavo, včítane toho, čo uviedli účastníci. Na tieto nedostatky hodnotenia znaleckého posudku žalované poukazovali v podanom odvolaní. S týmito námietkami sa nevyporiadal v odôvodnení rozsudku ani odvolací súd a zaujal stanovisko, že ide o hodnotenie znaleckých posudkov z hľadiska ich odbornosti v globále ako aj ich čiastkových záveroch. Aby súd mohol znalecký posudok zodpovedne hodnotiť, nesmie sa znalec vo svojom posudku obmedziť iba na podanie odborného záveru, ale z jeho posudku musí mať súd možnosť zistiť, z ktorých zistení v posudku znalec vychádza, akou cestou k týmto zisteniam dospel a na základe akých úvah došiel k svojmu záveru (porovnaj Rc 47/55).

3.3. V danom prípade znalecký posudok č. 29/2018 vyššie spomínané hodnotenie neumožňuje. Súd v doterajšom konaní nehodnotil závery v znaleckom posudku č. 29/2018 s ohľadom na tú skutočnosť, prečo nebola braná do úvahy výpoveď svedkyne R., dlhoročnej priateľky poručiiteľky, ktorá poznala jej správanie a navyše bola prítomná pri spisovaní dvoch závetov, prečo neboli posudzované rukou písané závery poručiiteľkou z hľadiska ich obsahu, slovosledu, logickej štruktúry, písma, chýb v písaní a pod., rovnako prečo nebol posudzovaný text vlastnoručne písaný poručiiteľkou dňa 30. 03. 2008 (č.l. 46), z rovnakých hľadísk ako v prípade závetov nebol posúdený text vlastnoručne napísaný poručiiteľkou na č.l. 54, prečo nebol braný ohľad na pobyt poručiiteľky na internom oddelení Ž. B. X. v dňoch 30. 08. 2007 - 4. 9. 2007 a počas toho pobytu neboli zistené žiadne príznaky duševného ochorenia, prečo nebol braný zreteľ na posudok Úradu práce a sociálnych vecí a rodiny zo dňa 24. 02. 2004 (č.l. 105) kde sa konštatuje, že poručiiteľka má problémy s pohybom v dôsledku ochorenia chrčtice (nie duševnej poruchy) a celý rad ďalších skutočností. Všetky tieto dokumenty a dôkazy majú význam pre posúdenie zdravotného stavu poručiiteľky a posúdenie, či trpela duševnou poruchou alebo nie, a ak áno tak odkedy. Súd pochybil, ak takéto hodnotenie záverov znaleckého posudku s ostatnými dôkazmi založenými v spise nevykonali. V doterajšom konaní ani jeden súd neskúmal (resp. z ich rozhodnutí to nevyplýva), či

znalcami stanovená podmienka pre správnosť záverov znaleckých posudkov (t.j. či údaje od navrhovateľov a odporcov sú pravdivé) bola naplnená. Pokiaľ v rozhodnutiach súdov celkom absentuje toto posúdenie, nemožno nielen tvrdiť, ale ani predpokladať (ako to robili znalci), že by poručiťka bola duševne chorá a už koncom roka 2007 by nebola schopná plne ovládať svoje konania a pochopiť jeho následky vo vzťahu k abstraktným právnym úkonom.

3.4. Súd sa pri hodnotení znaleckého posudku č. 29/2018 nevysporiadali ani s tým, že znalci nedošli k jednoznačnému záveru, že poručiťka H. X. trpela takou duševnou poruchou, ktorá by ju robila nespôsobilou na právne úkony. Na str. 23 znaleckého posudku v bode y) je uvedené „Pravdepodobne sa jednalo o demenciu stredného stupňa.....“ Na tej istej strane v bode aa) je uvedené „kognitívne funkcie choroba jednoznačne ovplyvňovala, pravdepodobne už od 2007 roku (podľa CT mozgu z októbra 2007) negatívne. V akej intenzite, nie je možné presne povedať, predpokladáme stredne ťažký stupeň demencie. Myslenie bolo pomalšie, zvýšená sugestibilita, ovplyvniteľnosť, horší úsudok, v správaní sa mohla prejavovať bezradnosť ale aj heteroagresia, boli poruchy pozornosti, afektívna labilita.“ Všetky uvedené závery sú iba predpokladmi, domnienkami, pravdepodobnostnými závermi s nízkou intenzitou alebo závermi o možnosti daného stavu. V žiadnom zo záverov pre rozhodné obdobie nie je uvedené, že by závery znalcov boli jednoznačné, bez zásadných pochybností. Pre konštatovanie neplatnosti právneho úkonu sa pritom vyžaduje bezpečné zistenie, že účastník právneho úkonu nedokáže posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládnuť. Znalecký ústav pochybil v tom, že neurobil revízy posudok, a jeho závery nie sú presvedčivé a z vyšších dôvodov aj spochybniteľné, keďže znalkyňa sa odmietla vyjadriť na položené otázky a pokiaľ sa vyjadrila, pri vypočutí uvádzala iné skutočnosti než ako vyplývali z posudku. V posudku sa ústav jednoznačne nevysporiadala a nepresvedčil o tom, že poručiťka pri spisovaní závetov nebola spôsobilá pre tieto úkony. Celý rad skutočností, na základe ktorých boli prijaté závery v znaleckom posudku, bol len výsledkom predpokladu a nie bezpečného zistenia. Ak by súdy hodnotili všetky posudky, ktoré boli vypracované, tak by (bez ohľadu na závery) pri nezávislom posudzovaní dospeli k záveru, že znalecký posudok č. 87/2015 vypracovaný znaleckou organizáciou forensic.sk na požiadanie súdu najlepšie zodpovedá forme a obsahu, ako by mal byť posudok s touto problematikou spracovaný. V zdravotnej dokumentácii poručiťky neboli záznamy o tom, že by bola pred rokom 2008 psychiatricky vyšetrovaná alebo liečená. Najmä však znalec na záver konštatoval, s upozornením, že ide iba o špekulatívne vyjadrenie, že poručiťka ako starý, chorý človek, s mnohými telesnými chorobami, aj ľahkou vaskulárnou (cievnou) demenciou hypoteticky mohla byť pri sporných právnych úkonoch zmanipulovaná, zavedená, zneužitá.

4. Žalobcovia sa k dovolaniu žalovaných písomne nevyjadrili.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (ďalej len „dovolací súd“ resp. „najvyšší súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade so zákonom advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie je potrebné ako neprípustné odmietnuť.

6. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Dovolací súd nesmie byť vnímaný ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (rozhodnutia najvyššieho súdu, sp. zn. 2Cdo/165/2017, 3Cdo/14/2017, 4Cdo/157/2017, 5Cdo/155/2016, 8Cdo/67/2017, 9Cdo/72/2020).

7. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu (3Cdo/42/2017, 4Cdo/95/2017, 5Cdo/87/2017,

8Cdo/99/2017, 9Cdo/72/2020).

8. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprisnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je skôr reštriktívny výklad (1Cdo/26/2017, 2Cdo/154/2017, 3Cdo/42/2017, 5Cdo/12/2017, 7Cdo/163/2017, 8Cdo/73/2017, 9Cdo/72/2020).

9. Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je poskytnúť uplatňovanému právu súdnu ochranu, avšak len za predpokladu, že sú splnené procesné podmienky súdneho konania (I. ÚS 80/09, II. ÚS 79/08, IV. ÚS 476/2012). Dovolací súd preto pristupuje k podanému dovolaniu tak, že najskôr skúma, či je procesne prípustné; k posúdeniu opodstatnenosti dovolania (t. j. posúdeniu, či je v ňom opodstatnene uplatnený dovolací dôvod) sa dovolací súd dostáva len v prípade prijatia záveru, že dovolanie je prípustné.

10. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. Dôvody zakladajúce prípustnosť dovolania treba dôsledne odlišovať od dôvodov, ktoré zakladajú opodstatnenosť dovolania.

11. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

12. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

13. V danom prípade dovolateľa prípustnosť dovolania vyvodzovali z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

14. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

15. V prvom rade treba uviesť, že z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (3Cdo/41/2017, 3Cdo/214/2017, 8Cdo/5/2017, 8Cdo/73/2017). Dovolací súd preto skúmal opodstatnenosť argumentácie dovolateľov, že v konaní došlo k ňou tvrdenej vade zmätočnosti, pričom takúto vadu v procesnom postupe odvolacieho súdu nezistil.

16. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých

případoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie vecí za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

17. Dovolatelia namietajú vadu zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP odôvodnili tým, že rozhodnutia súdov nižších inštancií sú nedostatočne odôvodnené a nepreskúmateľné, namietli tiež spôsob vyhodnotenia dokazovania - znaleckých posudkov.

18. Za znemožnenie strane uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že dochádza k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP, treba považovať aj taký postup súdu, ktorým sa strane odmieta možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a ktorým dochádza k odmietnutiu spravodlivosti, keď súdom prijaté závery nemajú svoj racionálny základ v interpretácii príslušných ustanovení právnych predpisov, a teda sú svojvoľné a neudržateľné a keď rozhodnutie súdu neobsahuje žiadne dôvody alebo ak v ňom absentuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie vo veci, prípadne ak argumentácia obsiahnutá v odôvodnení rozhodnutia je natoľko vnútorne rozporná, že rozhodnutie ako celok je nepresvedčivé.

19. K tomuto dôvodu prípustnosti dovolania treba uviesť, že ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) uvádza, že súdy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, že súdy sa musia zaoberať najdôležitejšími argumentami vznesenými stranami sporu a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov, a že nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces (pozri napr. Garcia Ruiz v. Španielsko, Vetrenko v. Moldavsko, Kraska v. Švajčiarsko).

20. Rovnako, podľa stabilizovanej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“), riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné (IV. ÚS 14/07). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (napr. III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplyvajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (I. ÚS 243/07). Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08).

21. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach, práve pod vplyvom judikatúry ESLP a ústavného súdu, zaujal stanovisko, že medzi práva strany civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jeho práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa

zaobera sa všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj so špecifickými námietkami strany sporu. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo, aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

22. Aj v konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu. V odôvodnení svojho rozhodnutia sa odvolací súd musí vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak odvolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil, prípadne nepodriadil zistený skutkový stav.

23. Vo vzťahu k uplatnenej námietke nedostatku odôvodnenia napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu dovolací súd uvádza, že v posudzovanom prípade obsah spisu nedáva podklad pre záver, že odvolací súd svoje rozhodnutie s výnimkou potvrdenia výroku IV. rozsudku súdu prvej inštancie odôvodnil spôsobom, ktorým by založil procesnú vadu nepreskúmateľnosti rozhodnutia v zmysle § 420 písm. f) CSP.

24. Konanie pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom tvorí jeden celok a určujúca späťnosť rozsudku odvolacieho súdu s potvrdzovaným rozsudkom vytvára ich organickú (kompletizujúcu) jednotu. Odôvodnenie rozhodnutia súdu prvej inštancie v spojení s odôvodnením dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu má podľa názoru dovolacieho súdu všetky zákonom vyžadované náležitosti v zmysle ustanovenia § 393 CSP. Dovolací súd nezistil, že by v danej veci išlo o taký prípad vybočenia z medzí ustanovenia § 393 ods. 2 CSP, ktorým by došlo k porušeniu práva dovolateľov na spravodlivý proces. Odvolací súd odôvodnil potvrdzujúci výrok svojho rozhodnutia spôsobom zodpovedajúcim zákonu. V dôvodoch svojho rozhodnutia uviedol, ako vo veci rozhodol súd prvej inštancie, obsah odvolania žalovaných, zhrnutie podstatných skutkových tvrdení a právnych argumentov strán sporu, jasne a zrozumiteľne vysvetľuje, prečo rozhodnutie súdu prvej inštancie považuje za vecne správne, k čomu na zdôraznenie jeho správnosti dopĺňa aj ďalšie dôvody, najmä v reakcii a za účelom vysporiadania sa s podstatnými odvolacími námietkami žalovaných (§ 387 ods. 2 CSP).

25. Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu, ako aj rozhodnutia súdu prvej inštancie, nevyplyva rozpornosť, nepresvedčivosť, ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich účelu, podstaty a zmyslu. Odvolací súd sa v odôvodnení svojho rozhodnutia vypořiadal so všetkými podstatnými rozhodujúcimi skutočnosťami a myšlienkový postup odvolacieho súdu je v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky rozhodujúce skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal (§ 220 ods. 2 CSP).

26. V predmetnom spore bolo podstatným preukázať, či poručiťka v čase spísania závetov a listiny o vydedení trpela takou duševnou poruchou, ktorá by ju robila na tento právny úkon neschopnou, s právnym následkom neplatnosti právneho úkonu v zmysle § 38 ods. 2 OZ.

27. Súd nižších inštancií sa v odôvodnení svojich rozhodnutí dostatočne vysporiadali s otázkou prípustnosti určovacej žaloby a aktívnej vecnej legitímácie strán sporu (ods. 36 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie, ods. 7 odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu), a predovšetkým s kľúčovou otázkou posúdenia psychického stavu poručiťky v čase vykonania predmetných právnych úkonov (ods. 37 a 38 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie, ods. 7 odôvodnenia rozsudku odvolacieho

súdu), súd prvej inštancie podrobne odôvodnil, prečo sa stotožnil so závermi znaleckého posudku č. 29/2018, z ktorého vyplynul jednoznačný záver, že pri vaskulárnej demencii a zmiešanej demencii dochádza ku zhoršeniu intelektových, pamäťových a kognitívnych funkcií pacienta, chorý zabúda, je narušená schopnosť jeho učenia, myslenie je pomalšie, obsahovo chudobné, so zlým úsudkom, ochorenie znižuje vôľové schopnosti pacienta a tieto môžu byť ovplyvnené vo všetkých fázach vôľového konania, najmä v uvedomení pohnútky, rozhodovaní, ako aj v realizácii rozhodnutia, pričom nález CT mozgu poručiťky zo dňa 08. 10. 2007 zodpovedal diagnóze vaskulárnej, resp. zmiešanej demencie. Zhoršenie orientácie v čase a priestore poručiťky, porucha jej kognitívnych funkcií, najmä pamäte, halucinácie, agresia a iné poruchy boli už popísané aj v psychiatrických správach z vyšetrení vykonaných T.. L. zo dňa 13. 07. 2008 a T.. K. zo dňa 27. 07. 2008, obsah a opis týchto vyšetrení poručiťky zapadá do obrazu záverov diagnózy demencia vaskulárna s tranzitórnymi stavmi zmätenosti. Zo znaleckého posudku je zrejmé, že u poručiťky H. X. boli prítomné tranzitórne stavy zmätenosti, dezorientácia (minimálne časom), pomalšie psychomotorické tempo, poruchy vnímania - zrakové ilúzie a halucinácie, pomalšie myslenie, subdepresívna nálada, poruchy pamäti, vyžadujúce pomoc druhej osoby, a iné. Tieto závery vyplývali aj zo správ z vyšetrení poručiťky T.. H.. V znaleckom posudku bolo konštatované, že u poručiťky H. X. sa pravdepodobne jednalo o demenciu stredne ťažkého stupňa, pričom pre vaskulárnu demenciu je typické kolísanie stavu. Na celkový obraz zdravotného stavu poručiťky mohli vplývať abúzus alkoholu, užívanie liekov, telesné ochorenia, stavy zmätenosti, starostlivosť a správanie sa okolia voči poručiťke. Zo záveru znaleckého posudku taktiež vyplynul záver, že choroba poručiťky H. X. jednoznačne ovplyvňovala kognitívne funkcie poručiťky pravdepodobne už od roku 2007, a to negatívne. V roku 2008, minimálne po dátumoch psychiatrických vyšetrení z dní 13. 07. a 27. 07. 2008 nebola poručiťka schopná prejsť dostatočne jasnú vôľu, ktorou by deklarovala jej vlastný zamýšľaný cieľ previesť vlastnícke právo k nehnuteľnostiam a prenechať celý svoj majetok iným osobám v prípade jej vlastnej smrti. Ak už v roku 2007 bolo CT mozgu s nálezom identickým ako v roku 2008, je pravdepodobné, že demencia sa vyvíjala už v roku 2007, čo by znamenalo, že na konci roka 2007, vzhľadom na duševnú poruchu, nebola poručiťka H. X. schopná plne ovládať svoje konanie, pochopiť jeho zmysel a následky vo vzťahu k abstraktným právnym úkonom ako sú prevody vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Súd prvej inštancie na základe vykonaného dokazovania jednoznačne dospel k záveru, že poručiťka pri napísaní právnych úkonov, ktorých neplatnosti sa žalobcovia v konaní dovolávali, konala v duševnej poruche, v dôsledku ktorej bola na spísanie týchto právnych úkonov neschopnou podľa ustanovenia § 38 ods. 2 OZ.

27.1. Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožnil so závermi súdu prvej inštancie, v reakcii na odvoláciu argumentáciu žalovaných zdôraznil, že napriek ťažkej úlohe znalca posúdiť otázky duševného stavu poručiťky, ak je súdom ustanovený, musí dať odpovede na otázky nastolené súdom ak je to čo i len trochu možné (na základe dostatočne zisteného skutkového stavu nech je akokoľvek komplikovaný - napríklad nedostatok zdravotnej dokumentácie nedostupnej náhodou či úmyselne), pretože jedine znalec môže dať na tieto odborné otázky odpovede. Súd prvej inštancie s potrebnou dôslednosťou posudzoval jednotlivé znalecké posudky, či už vo forme listinného dôkazu - odborného posudku, lekárskeho vyšetrenia, či ako odborného znaleckého posudku znalca či ústavu ustanoveného súdom a správne vychádzal z ich záverov, ak tieto závery boli zhodné vo väčšine prípadov, pretože nie je účelné a ani hospodárne dávať vypracovávať ďalšie znalecké posudky pre nespokojnosť s ich závermi stranami sporu, ktorí nie sú v problematike posudzovanej znalcami odborníkmi a ich námietky súd len laickými domnienkami. V prípade, že žalovaní nesúhlasili so závermi namietaných znaleckých posudkov, a zároveň súd prvej inštancie nevidel potrebu ďalšieho odborného dokazovania, nič im nebránilo dať si vyhotoviť nový súkromný znalecký posudok, a tak posunúť ich námietky do roviny odbornej. K námietke žalovaných, že ak sa má znalec zodpovedne vyjadriť o zdravotnom stave vyšetrovaného, musí mať náležite zistený skutkový stav veci, aby pri podaní posudku mohol prihliadnuť ku všetkým skutočnostiam, ktoré vyšli v konaní najavo, odvolací súd uviedol, že skutkový stav zistený a ustálený súdom prvej inštancie bol v dostatočnej miere. Znalec len porovnáva výsledky svojich odborných záverov so skutkovým stavom zachyteným v spise a tento skutkový stav mu dokresluje celú anamnézu a doplnia výsledky jeho šetrenia, tak aby korešpondoval s jeho celkovým záverom. Znalec sa neoboznamuje s vyhodnotením skutkového stavu, pravdivosti jednotlivých skutkových zistení, pretože toto robí celkom na záver súd vo svojom záverečnom rozhodnutí práve aj na základe znaleckých posudkov.

28. Za procesnú vadu konania podľa § 420 písm. f) CSP nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv dovolateľa, ale len to, že ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom, čo nie je daný prípad. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, IV. ÚS 324/2011) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníkov konania (strán sporu) vrátane ich dôvodov a námietok.

29. Z nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 245/2022 z 20. septembra 2022 vyplýva, že „arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov sú najčastejšie dané rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy (m. m. II. ÚS 336/2019).“ Svojvôľa (arbitrárnosť) sa v zásade môže prejavovať v dvoch podobách: ako procesná svojvôľa, teda hrubé alebo opakované porušenie zásadných ustanovení právnych predpisov upravujúcich postup orgánu verejnej moci, alebo ako hmotnoprávna (meritórna) svojvôľa, teda extrémny nesúlad medzi právnym základom pre rozhodovanie vecí a závermi orgánu verejnej moci, ktoré sú vo vzťahu k tomuto právnemu základu neobhájiteľné všeobecne akceptovateľnými výkladovými postupmi (II. ÚS 576/2012). O arbitrárnosť súdneho rozhodnutia ide aj vtedy, ak dôvody, na ktorých je založené súdne rozhodnutie absentujú, sú zjavne protirečivé alebo popierajú pravidlá formálnej a právnej logiky, prípadne ak sú tieto dôvody zjavne jednostranné a v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (III. ÚS 305/08, IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). Dovolací súd dospel k záveru, že rozsudok súdu prvej inštancie aj rozsudok odvolacieho súdu, s výnimkou výroku IV. rozsudku súdu prvej inštancie a potvrdzujúcej časti rozsudku odvolacieho súdu, spĺňajú kritériá pre odôvodňovanie rozhodnutí v zmysle § 220 ods. 2 CSP a § 393 CSP, preto ich nemožno považovať za neodôvodnené či zjavne arbitrarne (svojvoľné).

30. Z hľadiska posúdenia námietky nedostatočného odôvodnenia rozsudkov súdov nižších inštancií dovolateľky dôvodne namietajú, že súd prvej inštancie a ani odvolací súd nijako neodôvodnili výrok IV. rozsudku súdu prvej inštancie, ktorým súd určil, že majetok, ktorý ku dňu smrti dňa XX. XX. XXXX vlastnila poručiiteľka H. X., je predmetom dedičstva zákonných dedičov. Vzhľadom na absenciu akéhokolvek odôvodnenia tohto výroku je rozhodnutie súdu prvej inštancie ako aj odvolacieho súdu v tejto časti nepreskúmateľné. Dovolanie dovolateľiek za takejto situácie je nielen procesne prípustné (§ 420 písm. f) CSP), ale tiež dôvodné (§ 431 CSP), lebo v ňom opodstatnene namietali, že odvolací súd a aj súd prvej inštancie im nesprávnym procesným postupom znemožnili ako strane, aby uskutočňovala im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu ich práva na spravodlivý proces.

31. Dovolací súd vo svojej rozhodovacej praxi pravidelne pripomína, že na hodnotenie skutkových okolností a zisťovanie skutkového stavu sú povolané súdy prvej a druhej inštancie ako skutkové súdy, a nie dovolací súd, ktorého prieskum skutkových zistení nespočíva v prehodnocovaní skutkového stavu, ale len v kontrole postupu súdu pri procese jeho zisťovania (porovnaj I. ÚS 6/2018). Hodnotenie skutkových okolností, na ktoré odvolací súd pri svojich úvahách vzal zreteľ, dovolaciemu prieskumu nepodlieha. Pokiaľ dovolatelia, vyvodzujúc prípustnosť dovolania z ust. § 420 písm. f) CSP, namietali aj nesprávne vyhodnotenie znaleckého dokazovania a záveru, že poručiiteľka v čase spisovania závetov a listiny o vydedení netrpela duševnou poruchou, najvyšší súd uvádza, že nedostatočné zistenie skutkového stavu, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu nie je v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu považované za vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP (v tomto smere najvyšší súd poukazuje na naďalej opodstatnené závery vyjadrené v judikátoch R 37/1993 a R 125/1999, R 42/1993, R 6/2000, ako aj na rozhodnutia 1Cdo/41/2017, 2Cdo/232/2017, 3Cdo/26/2017, 4Cdo/56/2017, 5Cdo/90/2017, 7Cdo/11/2017, 8Cdo/187/2017, 9Cdo/159/2022). Súlad tohto právneho názoru s Ústavou Slovenskej republiky posudzoval už ústavný súd, nedospel však k záveru o jeho ústavnej neudržateľnosti (II. ÚS 465/2017, II. ÚS 404/2023).

Výnimkou sú iba rôzne závažné deficity v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.), prípadne konajúcimi súdmi svojvoľné, neudržateľné alebo v zrejmom omyle prijaté skutkové závery, ktoré by popreli zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces, čo však v preskúvanom spore nenastalo. Rovnako nemožno konštatovať zo strany súdov nižších inštancií akúkoľvek logickú, funkčnú či teleologickú nekonzistentnosť v procese hodnotenia dôkazov.

32. O vadách v procese dokazovania možno hovoriť vtedy, ak súd vychádzal pri rozhodnutí zo skutočnosti, pre ktorú nie je z vykonaných dôkazov podklad, alebo ak považoval určitú skutočnosť za základ svojho rozhodnutia úplne inak, ako vyplýva z vykonaného dokazovania, prípadne ak nezistil určitú podstatnú skutočnosť, ktorá bez ďalšieho z vykonaného dokazovania vyplýva. Hodnotenie dôkazov je činnosť súdu, pri ktorej hodnotí vykonané dôkazy z hľadiska ich pravdivosti a dôležitosti pre rozhodnutie. Aktuálna procesná právna úprava vychádza (rovnako ako právna úprava Občianskeho súdneho poriadku účinná do 30. júna 2016) zo zásady voľného hodnotenia dôkazov, vyplývajúcej z ústavného princípu nezávislosti súdov. Táto zásada, vychádzajúca z čl. 15 základných princípov CSP a normatívne rozvinutá v § 191 ods. 1 CSP znamená, že záver, ktorý si sudca z vykonaných dôkazov urobí, je vecou jeho vnútorného presvedčenia a jeho logického myšlienkového postupu. Postup sudcu ale neznamená, že sudca nie je viazaný ústavnými princípmi predvídateľnosti a zákonnosti rozhodnutia. Naopak, konečné meritorne rozhodnutie musí vykazovať logickú, funkčnú a teleologickú zhodu s priebehom konania (porov. Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol., Civilný sporový poriadok, Komentár, Praha: C. H. Beck, 2016, 1540 s., str. 729). V prípade nesprávneho hodnotenia dôkazov nejde o dôvod zakladajúci prípustnosť dovolania podľa § 237 OSP (viď R 42/1993), resp. § 420 písm. f) CSP. Porušením práva na spravodlivý proces nie je iné hodnotenie vykonaných dôkazov súdom, než aké sú predstavy strany, resp. strán sporu. Z tohto hľadiska preto nemôže obstať námietka dovolateľky, že súdy prihliadali iba na dôkazy svedčiace v jej neprospech. Ako už bolo uvedené vyššie, súd prvej inštancie vykonal vo veci náležité dokazovanie a jeho závery aj náležite vyhodnotil.

33. Zároveň je potrebné zdôrazniť, že úlohou znalca nie je vykonávať hodnotenie dôkazov a ani riešiť právne otázky (porov. § 207 ods. 2 CSP, resp. Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2022, s. 832). Súd nemôže skúmať vecnú správnosť odborných záverov znalca, pretože sudcovia na to nemajú odborné znalosti alebo ich nemajú v takej miere, aby toto preskúmanie mohli zodpovedne urobiť (porov. R 1/1981). Súd síce hodnotí znalecký posudok ako každý iný dôkaz, no faktické (nie právne) obmedzenie spočíva v tom, že súd nie je spôsobilý hodnotiť odborné závery znalca z hľadiska ich vecnej správnosti. Podstata hodnotenia znaleckého posudku spočíva v tom, že súd vezme do úvahy komplexnosť posudku, úplnosť odpovedí, vzťah posudku k iným vo veci vykonaným dôkazom a napokon vychádza aj zo zásad správneho formálno-logického uvažovania (IV. ÚS 389/2020, IV. ÚS 145/2012, I. ÚS 115/2023).

34. Súd prvej inštancie vykonal pomerne podrobné a rozsiahle dokazovanie, výsluchom sporových strán, výsluchom svedkyne X. R. (susedky a priateľky poručiťky), výsluchom znalcov, oboznámením sa s obsahom listinných dôkazov predložených stranami sporu (okrem iného aj svedeckou výpoveď N. Y. X., člena predstavenstva bytového družstva W. a G. P. W., S., predsedu bytového družstva W.), ako aj s ostatnými listinnými dôkazmi nachádzajúcimi sa v spise. Z listinných dôkazov má relevanciu vyjadrenie psychiatra T. N. H. (ods. 18 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie), podľa ktorého bola u nich prvýkrát vyšetrená v roku 2008, v dňoch 13. 07. a 27. 07. 2008, diagnostický stav poručiťky bol hodnotený ako vaskulárna demencia s tranzitórными stavmi zmätenosti, zo zdravotnej dokumentácie vyplynulo, že v čase vyšetrení nebola schopná samostatne konať a rozhodovať o sebe.

34.1. Na základe súdom nariadeného znaleckého dokazovania bol vypracovaný znalecký posudok č. 87/2015 so záverom, že psychický stav poručiťky jej umožňoval vykonávať predmetné právne úkony. Následne žalobcovia predložili dva súkromné znalecké posudky č. 4/2017 a 33/2017 s opačným záverom. Súd preto nariadil kontrolné znalecké dokazovanie znaleckým ústavom - Ústavom pre znaleckú činnosť v Psychológii a Psychiatrii, spol. s r.o., ktorý vypracoval znalecký posudok č.

29/2018 (č. l. 765-778), z ktorého záveru vyplýva, že poručiťka trpela vaskulárnou demenciou, resp. zmiešanou demenciou (Alzheimerovou a vaskulárnou), je typické, už pri miernom stupni postihnutia, že dôsledkom tejto kognitívnej duševnej choroby je zvýšená sugestibilita pacienta, je bežné, že vo vyššej miere je pacient ovplyvniteľný okolím, výsledky dostupných vyšetrení CT mozgu poručiťky zodpovedali diagnóze vaskulárnej resp. zmiešanej demencie, choroba poručiťky jednoznačne ovplyvňovala jej kognitívne funkcie pravdepodobne už od roku 2007 negatívne. Medzi úkony, ktoré nebola schopná s vysokou pravdepodobnosťou poručiťka vykonávať samostatne, patrili jednoduché právne úkony, právne úkony abstraktné ako sú prevody nehnuteľností alebo prenechanie majetku pre prípad smrti iným osobám, zložité právne úkony. V roku 2008, minimálne po dátumoch psychiatrických vyšetrení 13. 07. a 27. 07. 2008, nebola poručiťka schopná prejavíť dostatočne jasnú vôľu, ktorou by deklarovala jej vlastný zamýšľaný cieľ previesť vlastnícke právo k nehnuteľnostiam a prenechať celý svoj majetok iným osobám v prípade jej vlastnej smrti (ods. 25 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie).

34.2. Z obsahu výpovede znalkyne T.. H. V. T. vyplynulo, že pri vypracovaní kontrolného znaleckého posudku znalci vychádzali z dostupnej zdravotnej dokumentácie poručiťky a z obsahu spisu, iné zdroje k dispozícii pri vypracovaní znaleckého posudku nemali. A aj keď poručiťka v roku 2007 nebola psychiatricky vyšetrená, takáto potreba nebola, poručiťka nebola v zlom psychickom stave. Indície na potrebu vyšetrenia poručiťky boli napr. CT mozgu v roku 2007. Znalkyňa vo vzťahu k zmätenosti poručiťky uviedla, že zmätenosť poručiťky mohla byť spôsobená aj inými telesnými príčinami alebo chorobami, ide o multifaktoriálnu príčinu, čím viacej negatívnych faktorov, tým vyššia pravdepodobnosť vzniku zmätenosti, napr. aj vek, demencia je vysoko riziková pre vznik zmätenosti. V čase zmätenosti osoba nie je spôsobilá na právne úkony, môže ísť o trvalý ako aj prechodný stav. Znalkyňa vo vzťahu k skúmanému zdravotnému stavu poručiťky však konštatovala, že demencia, ktorou trpela poručiťka, bola trvalá. Znalkyňa vo vzťahu k spisovaniu notárskej zápisnice a závetov a vo vzťahu k posúdeniu časovej a miestnej orientácie poručiťky notárkou, resp. svedkyňou uviedla, že ide o laické osoby, nie psychiatrov, ktoré by mohli skúmať zdravotný stav poručiťky a môžu sa zmýliť vo vzťahu k hodnoteniu zdravotného stavu poručiťky (ods. 27 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie).

35. Dovolací súd preto konštatuje, že námietky dovolateľov, podľa ktorých nebol jednoznačne preukázaný dôvod neplatnosti predmetných právnych úkonov poručiťky, súdy rozhodli len na základe nepreukázaných domnienok a len možnej pravdepodobnosti, nie sú dôvodné, nakoľko súd prvej inštancie aj odvolací súd dospeli k jednoznačnému a nielen možnému, či pravdepodobnému záveru o neplatnosti predmetných úkonov poručiťky, vychádzajúc pritom z výsledkov vykonaného dokazovania, tak ako to vyplýva z predchádzajúcich odsekov. Pokiaľ aj súdy osobitne nevyhodnotili svedecké výpovede X. R. (č.l. 16 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie), N.. Y. X. a G.. P. W. (č.l. 17 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie), resp. mnohé ďalšie špecifické skutkové okolnosti namietané zo strany žalovaných, nedopustili sa takého zásadného procesného pochybenia, ktoré by malo podstatný vplyv na prijatý záver o neplatnosti predmetných právnych úkonov. Inými slovami, skutočnosti namietané žalovanými nie sú spôsobilé zvrátiť, či významne spochybniť jednoznačný záver o neplatnosti predmetných právnych úkonov. Napríklad vyššie uvedené svedecké výpovede sú vo vzájomnom protiklade, keď svedkyňa R. uviedla, že poručiťka si neželala a mala obavy z toho, že dedičstvo po nej si budú nárokovat žalobcovia, naopak svedkovia X. a W. uviedli, že sa im poručiťka zdôverila, že žalovaní na ňu naliehajú, aby na nich previedla byt, ale ona ho chce prenechať neteri (žalobkyni I/), bojí sa, žalovaní sa jej vyhrážajú, nemôže s nikým udržiavať kontakt.

36. Na záver je potrebné zdôrazniť, že pri posudzovaní splnenia požiadaviek na riadne odôvodnenie rozhodnutia, správnosť právnych záverov, ku ktorým súdy dospeli, nie je právne relevantná, lebo prípadné nesprávne právne posúdenie vecí prípustnosť dovolania v zmysle § 420 CSP nezakladá. Najvyšší súd už dávnejšie dospel k záveru, podľa ktorého realizácia procesných oprávnení sa strane sporu neznemožňuje právnym posúdením (R 54/2012). Na tom zotrváva aj súčasná rozhodovacia prax dovolacieho súdu (R 24/2017 a 1Cdo/202/2017, 2Cdo/101/2017, 3Cdo/94/2017, 4Cdo/47/2017, 5Cdo/145/2016, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/76/2018). Ako vyplýva aj z judikatúry ústavného súdu, iba skutočnosť, že dovolateľ sa s právnym názorom všeobecného súdu nestotožňuje, nemôže viesť k záveru

o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti rozhodnutia odvolacieho súdu (napr. I. ÚS 188/06). Ak teda dovolateľ svoju dovoláciu argumentáciu založil výlučne na dovolacom dôvode podľa § 420 písm. f) CSP, nemôžu sa v rámci uplatnenia tohto dovolacieho dôvodu úspešne domáhať prieskumu správnosti či nesprávnosti právneho posúdenia, (k tomu por. napr. sp.zn. III. ÚS 219/2024).

37. Z dôvodu, že konanie vo vzťahu k výroku IV. rozsudku súdu prvej inštancie a potvrdzujúcej časti rozsudku odvolacieho súdu bolo z dôvodu nedostatku odôvodnenia zaťažené vadou podľa § 420 písm. f) CSP, bolo potrebné zrušiť rozhodnutie odvolacieho súdu v časti výroku, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku IV. o určení, že majetok, ktorý ku dňu smrti dňa XX. XX. XXXX vlastnila poručiťka H. X., je predmetom dedičstva zákonných dedičov, ako aj vo výroku o náhrade trov konania.

37.1. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Dovolací súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a aj súdu prvej inštancie v časti výroku IV. a vec v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie súdu prvej inštancie, nakoľko namietaný a preukázaný nedostatok odôvodnenia sa týkal už rozhodnutia súdu prvej inštancie. Povinnosťou súdu prvej inštancie bude znova rozhodnúť o časti žaloby o určení, že majetok, ktorý ku dňu smrti dňa 06. 02. 2009 vlastnila poručiťka H. X., je predmetom dedičstva zákonných dedičov, ako aj o náhrade trov celého konania, s povinnosťou svoje rozhodnutie náležite odôvodniť.

37.2. Vo zvyšnej časti (v ktorej odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo výrokoch I., II. a III.) dovolací súd uzatvára, že postupom odvolacieho súdu, ktorý sa nepriečil zákonu, nemohlo dôjsť k porušeniu práva dovolateľov na spravodlivý súdny proces. Vzhľadom na uvedené dovolací súd vadu konania v zmysle § 420 písm. f) CSP nezistil, preto je dovolanie v tejto zvyšnej časti procesne neprípustné, čo je dôvod na jeho odmietnutie podľa § 447 písm. c))CSP.

38. Dovolateľky uplatnili aj dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. a) CSP, t.j. ak sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov. Vo vzťahu k tomuto dôvodu z obsahu ich dovolania vyplynulo, že namietali prípustnosť predmetnej žaloby o určenie neplatnosti závetov a listiny o vydedení, pričom s touto námietkou sa dovolací súd vysporiadal v rámci prieskumu dovolacieho dôvodu v zmysle § 420 písm. f) CSP v predchádzajúcich bodoch tohto odôvodnenia. Dovolanie dovolateľiek je preto v tejto časti procesne neprípustné, čo je dôvod na jeho odmietnutie podľa § 447 písm. c) CSP.

39. Dovolateľky vyvodzovali prípustnosť dovolania aj z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP, namietajúc nesprávne právne posúdenie veci súdmi nižšej inštancie.

40. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

41. K posúdeniu dôvodnosti dovolania (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení) môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania. Právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP (podobne ako predchádzajúca právna úprava, pozn.) dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

41.1. O tom, či je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 CSP, rozhoduje dovolací súd výlučne na základe dôvodov uvedených dovolateľom (porovnaj § 432 CSP). Pokiaľ dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 CSP, má viazanosť odvolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) kľúčový význam v tom zmysle, že posúdenie prípustnosti dovolania v tomto prípade závisí od

toho, ako dovolateľ sám vysvetlí (konkretizuje a náležite doloží), že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľom označenej právnej otázky, a že ide o prípad, na ktorý sa vzťahuje toto ustanovenie.

41.2. V prípade dovolacieho dôvodu spočívajúceho v nesprávnom právnom posúdení veci je dovolateľ povinný dovolací dôvod vymedziť nesprávnym právnym posúdením takej právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a zároveň pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu alebo ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (písm. a) až c) § 421 ods. 1 CSP). Dovolateľ je teda povinný v dovolaní jednoznačne uviesť, v čom vidí prípustnosť dovolania, t. j. ktorý z predpokladov uvedených v § 421 ods. 1 CSP zakladá jeho prípustnosť. Ak v dovolaní absentuje uvedené vymedzenie, súd nevyvíja procesnú iniciatívu smerujúcu k doplneniu dovolania.

42. Dovolací súd predovšetkým uvádza, že žalovaní (kvalifikovane zastúpení advokátom) podali dovolanie (aj) podľa § 421 ods. 1 CSP, v rámci ktorého namietali nesprávnosť právneho posúdenia predmetu sporu odvolacím súdom, nevymedzili a nešpecifikovali však konkrétnu právnu otázku.

43. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku). Musí ísť o právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom). Rovnako tak sama polemika s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika prístupu odvolacieho súdu k právnemu posudzovaniu veci významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 a § 432 CSP.

44. Dovolací súd si plne uvedomuje, že by bolo v rozpore s princípmi spravodlivého procesu, pokiaľ by sa pri posudzovaní dovolania uplatňoval prílišný formalizmus. V rozpore s týmito princípmi ale nie je prístup majúci na zreteli, že ustanovenia CSP vyžadujú istú mieru formálneho a obsahového vyjadrenia dôvodov, z ktorých procesná strana vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania.

45. Z obsahu dovolania možno vyvodit', že dovolatelia namietali nesprávne právne posúdenie otázky prípustnosti žaloby o určenie neplatnosti závetu/listiny o vydedení.

46. Táto otázka bola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu opakovane riešená. Vzhľadom na to, že žaloba v predmetnom spore bola podaná 09. 04. 2010, t.j. za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), dovolací súd odkazuje na právny názor vyslovený v rozhodnutí sp.zn. 9Cdo/73/2020, podľa ktorého v prípade žaloby v zmysle § 175k ods. 2 OSP, dovolací súd už v rozhodnutí sp. zn. 6Cdo/54/2017 riešil aj (právnu) otázku, či bolo možné uložiť podanie návrhu na určenie ne/platnosti závetu, keď dospel k záveru, že: „postupom podľa citovaného ustanovenia sa riešila v občianskom súdnom konaní predbežná otázka, významná pre konanie o dedičstve, či už išlo o spornú skutočnosť, od ktorej záviselo zistenie okruhu dedičov alebo zistenie poručiteľovho majetku a jeho dlhov. Rozhodnutím podľa ustanovenia § 175k ods. 2 OSP bolo možné uložiť aj podanie návrhu na určenie (ne)platnosti závetu (listiny o vydedení), pretože určenie, či závet (listina o vydedení) je alebo nie je platný, je súčasne určením existencie či neexistencie tohto závetu (listiny o vydedení), a teda jedným z predpokladov pre posúdenie, či určitá osoba je alebo nie je dedičom poručiteľa.

47. Prípustnosť žaloby o určenie neplatnosti závetu/listiny o vydedení aj za účinnosti CSP bola konštatovaná napr. v rozhodnutí sp.zn. 7Cdo/51/2022, v ktorom dovolací súd akceptoval argumentáciu odvolacieho súdu, podľa ktorej na posúdenie otázky platnosti závetu (listiny o vydedení) z hľadiska splnenia formálnych náležitostí je príslušný súd prejednávajúci dedičstvo s poukazom na to, že uvedené je nesporovou právnou otázkou. Posúdenie platnosti závetu (listiny o vydedení) s ohľadom na

spôsobilosť poručiťky na ich spísanie je však otázkou sporovou, ktorú nie je príslušný riešiť súd prejednávajúci dedičstvo, ale s prihladením na § 194 ods. 1 CMP o určení tejto spornej skutočnosti rozhoduje súd na základe žaloby, na podanie ktorej súd prejednávajúci dedičstvo odkáže toho z dedičov, ktorého dedičské právo sa javí ako menej pravdepodobné. V tejto súvislosti odvolací súd poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/131/1999, 2Cdo/26/2011 a 6Cdo/54/2017, ako aj nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 297/2012. I keď odvolací súd odkázal na rozhodovaciu súdnu prax počas účinnosti predchádzajúceho právneho predpisu, t. j. Občianskeho súdneho poriadku, dovolací súd zdôraznil, že vzhľadom na aktuálnu úpravu v rámci procesných kódexov Civilného sporového poriadku a Civilného mimosporového poriadku možno uvedené právne závery aplikovať i na v súčasnosti riešené právne otázky.

47.1. Početná rozhodovacia prax dovolacieho súdu svedčí o tom, že žaloby o určenie neplatnosti závetu/listiny o vydedení sú procesne prípustným prostriedkom ochrany práv dotknutého dediča (por. rozhodnutia sp.zn. 1Cdo/93/2022, 9Cdo/73/2020, 6Cdo/196/2020, 4Cdo/1/2024, 5Cdo/123/2022, 1Cdo/224/2021, 2Cdo/21/2023). Z tohto hľadiska preto nemožno zo strany odvolacieho súdu konštatovať odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP).

48. Dovolatelia namietali nesprávnosť právneho posúdenia dôvodov neplatnosti predmetných závetov a listiny o vydedení, z formulácie dovolacích námietok však bolo zjavné, že nimi spochybňujú predovšetkým vyhodnotenie dôkazov odvolacím súdom, ktoré ho viedli k záveru, že predmetné závetu a listina o vydedení sú neplatné. Dovolací súd však nie je treťou inštanciou, a preto sa pred ním nemožno domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi nižšej inštancie a ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa ustálila na názore, podľa ktorého sama polemika s rozhodnutím odvolacieho súdu alebo prosté spochybňovanie správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu, či kritika jeho prístupu zvoleného pri právnom posudzovaní veci, významovo nezodpovedajú kritériám uvedeným v § 421 ods. 1 CSP, resp. § 432 ods. 2 CSP (m. m. 3Cdo/28/2017, 4Cdo/95/2017, 7Cdo/140/2017, 8Cdo/50/2017, 8Cdo/78/2017, 9Cdo/8/2020, 9Cdo/216/2021).

49. Rozhodnutie odvolacieho súdu vychádzalo z právneho názoru, podľa ktorého neplatnosť právneho úkonu podľa § 38 ods. 2 OZ vyžaduje bezpečné zistenie, že účastník právneho úkonu nedokáže posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládnuť, je vylúčené robiť záver o konaní v duševnej poruche na základe pravdepodobnosti, či za skutkových okolností, ktoré i napriek dôkaznej verifikácii súdu v zmysle § 191 CSP neumožňujú urobiť v uvedenom smere celkom jednoznačný skutkový záver, na ktorý by bolo možné aplikovať ustanovenie § 38 ods. 2 OZ. Z tohto hľadiska preto nemožno zo strany odvolacieho súdu konštatovať odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP).

50. Najvyšší súd z uvedených dôvodov dovolanie žalovaných ako procesne neprípustné odmietol podľa § 447 písm. c) a f) CSP.

51. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie (hoci len v časti) a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

52. Rozhodnutie bolo prijaté senátom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v pomere hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.